

**МОДЕЛЬНА НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА
«МУЗИЧНИЙ ІНСТРУМЕНТ: БАЯН (ФАХОВИЙ)»
1–4 КЛАСИ
ДЛЯ МУЗИЧНИХ ЛІЦЕЇВ**

*Рекомендовано науково-методичною радою
Державного науково-методичного центру змісту культурно-мистецької освіти
Протокол № 1 від «03» квітня 2026 р.*

**Укладач модельної навчальної програми
«МУЗИЧНИЙ ІНСТРУМЕНТ: БАЯН (ФАХОВИЙ)»:**

Сарапульцев викладач народного відділу Одеського державного
Юрій музичного ліцею імені професора П. С. Столярського,
Володимирович спеціаліст другої категорії

I. ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Модельна навчальна програма «МУЗИЧНИЙ ІНСТРУМЕНТ: БАЯН (ФАХОВИЙ)» для учнів 1–4 класів (далі – *модельна навчальна програма*) розроблена для учнів музичних ліцеїв з урахуванням вимог, передбачених Стандартом початкової музичної освіти, що здобувається одночасно з початковою та базовою середньою освітою (наказ Міністерства культури та інформаційної політики України від 29.07.2024 № 524) та Типовою освітньою програмою для 1 – 9 класів музичних ліцеїв (наказ Міністерства культури України від 29.08.2024 № 616).

Модельна навчальна програма передбачає розвиток природних здібностей, обдарувань учнів з урахуванням їхніх вікових можливостей, інтересів і потреб, а також сучасних тенденцій у виконавському мистецтві. Змістом навчального предмета є система теоретичних знань та практичних вмінь, яка забезпечить оволодіння *навичками гри на баяні учнями інструментальних відділів*. Опанування модельної навчальної програми спрямовано на формування в учнів початкових навичок гри на баяні як фахових мистецьких компетентностей, достатніх для продовження навчання на другому етапі початкової мистецької освіти.

Модельна навчальна програма визначає мету, завдання та принципи навчання, обумовлені особливостями вивчення навчальної дисципліни, перелік основних компетентностей, пропонує рекомендовані форми та засоби для поточного та підсумкового контролю, рекомендації щодо їх проведення та окреслює критерії оцінювання рівня досягнень та результатів навчання, орієнтовну послідовність досягнення очікуваних результатів.

Нормативний зміст навчання спирається на традиції та досвід українських та західноєвропейських викладацьких та виконавських шкіл та методик гри на баяні. Зміст модельної навчальної програми враховує потреби особистості учнів у творчому самовираженні, набуття ними емоційного та естетичного досвіду, розвитку образного мислення, можливість застосовувати набуті знання й навички для творчої самореалізації, а також включає можливість використовувати викладачеві в єдиному освітньому процесі компетентності, набуті під час вивчення учнями теоретичних дисциплін (теорії музики, сольфеджіо тощо) та з ансамблю.

Метою модельної навчальної програми є гармонійний розвиток індивідуальних здібностей учнів, розвиток музичного слуху, музичної пам'яті, відчуття ритму, інтонування, формування основних знань та навичок гри на баяні, а також підготовка учнів до виконання музичних творів на інструменті, формування базових виконавських компетентностей.

Реалізація модельної навчальної програми має здійснюватися відповідно до мети та обов'язкових результатів навчання. Формування психічної та соціально-психологічної сфери особистості, засобами музичного виховання, спирається на стимулювання когнітивного розвитку учнів, який полягає у змінах, що відбуваються у сприйнятті, пам'яті (зорова, м'язова та слухова), музичному мисленні, уяві тощо. Психоемоційний компонент передбачає розвиток особистості, емоцій і почуттів, моделей поведінки. В умовах занять музикою психічна та соціально-психологічна сфери особистості формується за

умови застосування компетентнісного, діяльнісного підходів, відповідних методик роботи з учнями, викладання, гри на баяні.

Реалізація змісту навчання передбачає виконання таких завдань:

– оволодіння учнем комплексом професійних навичок гри на баяні з вільною постановкою та правильною посадкою, якісним звуком та рівною інтонацією;

– усвідомлення зв'язку правильно сформованих ігрових рухів, якісного звуковидобування;

– робота над загальною поставою учня, відпрацювання ігрових рухів, формування самоконтролю над м'язовим відчуттями, робота над розвитком координації рухів правої та лівої руки;

– робота над якісним звуковидобуванням і чистотою інтонації, формування уявлень про якісний звук, робота над тембром звука;

– формування нових знань, вмінь та навичок для розвитку в учня вміння створювати музичні образи через застосування засобів музичної виразності;

– розвиток художньо – образного мислення за допомогою формування вміння емоційно сприймати і відтворювати на інструменті музичні твори;

– формування потреби в постійному розвитку і розширенні культурного світогляду та вишуканого музичного смаку, цікавості до баянного виконавства та музичного мистецтва загалом, спонукання до виявів патріотичних почуттів, формування потреби до активної участі в освітньому процесі, здатності вступати в комунікацію з іншими викладачами та учнями;

– формування вміння свідомо та якісно виконувати завдання і розуміння своєї відповідальності за наявність результату, робота над концентрацією уваги;

– розвиток навички читання нот з листа, практичне використання знань музичної грамоти, вмінь та навичок гри під час формування вміння точно відтворити на баяні незнайомий текст;

– всебічний розвиток особистості учня, розвиток його творчої ініціативи, формування самостійного музичного мислення;

– робота над артистизмом, вмінням поводитися на сцені (вмінням опановувати себе і триматися під час концертного виступу, сценічною витримкою).

Мета вивчення навчального предмета «МУЗИЧНИЙ ІНСТРУМЕНТ: БАЯН ФАХОВИЙ» – розвиток фахових компетентностей початкового рівня, а саме:

1) **виконавська компетентність**: здатність виконувати сольо, зокрема публічно, інтерпретувати музичні твори відповідної складності, провадити самостійно репетиційний процес;

2) **музична теоретико-практична компетентність**: розвиток музичного слуху, пам'яті, інтелекту – здатність інтонувати, розпізнавати, структурувати, аналізувати, систематизувати, відтворювати, моделювати музичні побудови, здатність практично застосовувати комплекс знань, умінь та навичок з музично-теоретичних навчальних предметів;

3) **загальномузична компетентність**: здатність розуміти, розпізнавати, називати, характеризувати засоби музичної виразності, жанри, форми творів народної та академічної музики, форми та види музичного виконавства.

Компетентності, які мають бути сформовані:

Виконавська компетентність:

Знати:

1. Музичні тексти творів навчального репертуару.
2. Основні виконавські рухи і прийоми, правила виконавської постави під час гри на баяні.
3. Основи будови та принципи роботи баяна.
4. Особливості виконавського апарату під час гри на баяні.
5. Правила звуковидобування під час гри на баян.

Уміти:

1. Застосовувати під час виконання музичних творів опановані ігрові рухи.
2. Демонструвати точність інтонування, виконання штрихів, інших засобів музичної виразності.
3. Застосовувати слуховий контроль як метод роботи над інтонуванням під час вивчення та виконання музичного твору.
4. Відтворювати на баяні нотні тексти (твори або партії) з дотриманням редакторських позначок.
5. Читати з листа прості музичні тексти.
6. Самостійно опрацьовувати розібрані під наставництвом викладача музичні твори.
7. Аналізувати власні незначні виконавські труднощі та знаходити їх рішення за допомогою викладача.

Мати навички:

1. Стійкої виконавської поведінки.
2. Розпізнавання та відтворення художньо-стилістичних особливостей музичних творів.
3. Застосування прийомів виконання в межах модельної навчальної програми та в правильній поставі.
5. Виконання технічних вправ відповідної складності.
6. Чистоти інтонування при виконанні вивчених музичних текстів.
7. Емоційного виконання музичних творів відповідно до їх характеру та образності.
8. Самостійного корегування власних простих виконавських труднощів.

Розуміти:

1. Музично-виконавські терміни.
2. Художньо-образний зміст виконуваних музичних творів.
3. Цінність виконання української академічної, народної (в обробках та автентичної) музики для виховання українського професійного музиканта.
4. Важливість самоорганізації та самостійної роботи поза навчальним класом для досягнення успіхів у навчанні.

5. Необхідність подальшого навчання на другому етапі початкової мистецької освіти.

Ставлення:

1. Пишається собою як представником української музичної виконавської спільноти.

2. Поважає думку викладача, дослухається до зроблених ним/нею конструктивних зауважень до результатів опанування модельної навчальної програми, прагне їх врахувати.

3. Виявляє цікавість до навчання та усіх форм музичного виконавства відповідно до вимог програми.

4. Поводиться відповідально під час навчання та самостійної підготовки, виявляє повагу до викладачів.

Музична теоретико-практична компетентність:

Знати:

1. Основи музичної грамоти та музично-теоретичну термінологію в межах модельної навчальної програми.

2. Правила запису вивчених знаків нотного письма (музична графіка).

3. Правила, принципи та можливості простих побудов (музичний синтаксис).

4. Елементи музичної фонетики та морфології в межах модельної навчальної програми.

5. Засоби музичної виразності та їх вплив на характер музичного твору.

Уміти:

1. Виконати на баяні прості ритмічні малюнки, темпи, відповідно до вимог модельної навчальної програми.

2. Відтворювати вивчені ритмічні малюнки у відповідних темпах.

Мати навички:

1. Розпізнавання у музичному тексті вивчених елементів музичної фонетики, морфології та синтаксису.

2. Відтворення на баяні запропоновані інтервали, акорди, лади, одноголосні музичні побудови.

3. Відтворення на баяні мелодій, нескладних ритмічних малюнків, гам, інтервалів, акордів, акордових послідовностей.

4. Виконання автентичних народнопісенних зразків.

Розуміти:

1. Важливість музично-теоретичних знань для формування майбутнього музиканта.

2. Значення засобів та елементів музичної мови для відтворення художніх образів у музичних творах, зв'язок між змістом та музично-виразовими засобами у творенні відповідної образності.

3. Власні можливості у створенні простих музичних побудов.

Ставлення:

1. Демонструє відповідальність та сумлінність у виконанні завдань, виявляє власну творчу ініціативу.

2. Виказує зацікавлення до вивчення гри на баяні.

3. Виявляє готовність до публічного демонстрування гри на баяні.

Загальномузична:

Знати:

1. Базові поняття музики як звукового виду діяльності людини та виду мистецтва.

2. Первинні музичні жанри (пісня, танець, марш, хорал), ключові ознаки їх музичної мови.

3. Музичні твори та їх авторів відповідно до навчального репертуару.

4. Знати основні види вокальних голосів та музичних інструментів, їх групи, види музичних колективів (ансамбль, хор, оркестр).

5. Роди, види і жанри української народної музики та їхні характеристики.

6. Основні склади музики: монодичний, гомофонно-гармонічний, хоральний, поліфонічний.

7. Зразки української народної музики.

8. Основні ознаки виконавської культури усної і писемної музичної традиції, різних видів мистецтв, вокальної та інструментальної музики;

9. Різницю між фольклорною та академічною традицією.

Уміти:

1. Слухати музику, проводити нескладний аналіз (визначати провідні елементи музичної мови, виконавські засоби втілення музичного образу та змісту).

2. Впізнавати раніше вивчені музичні твори; групувати прослухані музичні твори за спільними ознаками та образно тематичними групами.

3. Визначати візуально та на слух групи та окремі музичні інструменти.

4. Визначати первинні музичні жанри.

5. Орієнтуватися в елементах графічної фіксації музичного твору (назва, автор, настрій, темп, виконавський склад).

6. Правильно тлумачити, вимовляти і писати вивчені музичні терміни в межах навчальної програми.

Мати навички:

1. Аудіювання (слухання) музики, розмірковування та висловлювання щодо прослуханих музичних творів або їх фрагментів.

2. Розпізнавання характерних елементів музичної мови, виконавських засобів втілення музичного образу.

Розуміти:

1. Музику як один з видів мистецтв, її значення і роль у житті людини та народу.

2. Музику як дієвий засіб вияву національного патріотизму.

3. Образний зміст прослуханих творів.

4. Розмаїття музичного мистецтва та своєрідність української народної музики.

Підходи та принципи навчання.

Нормативний зміст модельної навчальної програми базується на принципах національної спрямованості та діяльнісному пізнанні українського мистецтва як значущого, різноманітного та унікального за змістом і формами явища, на елементах визнаних світових баянних шкіл (Ф. Дешамп, Р. Вюртнер,

К. Росі, М. Вяйрюнен, Ф. Фольс, Дж. Коркен) та доробку і традиціях української баянної школи (П. Серотюк, В. Мурза, В. Підгорний, М. Давидов, В. Власов, Я. Олексів, М. Оберюхтін, П. Фенюк тощо). Навчання баянному звукоутворенню засновується на поступовому опануванні способів, прийомів гри, що спираються на базові методичні позиції авторських шкіл. Здатність аналізувати та систематизувати наявний та власний викладацький досвід, документувати результати роботи надає можливість викладачам розробляти авторські методичні підходи в рамках освітнього процесу. Розробка методів може ґрунтуватися на принципах цілісності, структурності, функціональної визначеності, зворотного зв'язку, художньо-діяльнісного підходу, педагогічному стимулюванні пізнавального інтересу.

З метою удосконалення навчального процесу в модельній навчальній програмі регламентовано застосування різноманітних за формами та змістом **методів навчання:**

формами – пояснювально-ілюстративного, спонукально-аналітичний, самостійно-творчого;

змістовною наповненістю – слухового, рухового, образно-асоціативного (художнього) тощо.

З урахування того, що модельна навчальна програма реалізує частину обов'язкових результатів навчання Стандарту початкової музичної освіти, що здобувається одночасно з початковою та базовою середньою освітою, її зміст пов'язаний із застосуванням під час навчання результатів модельних навчальних програм з навчальних предметів: «Сольфеджіо», «Слухання музики». Успішне опанування концепціями гри на баяні має інтегруватися з результатами знань, вмінь, навичок, розуміння та ставлення музично-теоретичних предметів.

Освітній процес з навчальної дисципліни «МУЗИЧНИЙ ІНСТРУМЕНТ: БАЯН (ФАХОВИЙ)» здійснюється у формі індивідуального уроку. Тривалість і кількість уроків змінюється залежно від класу учня:

Класи	Тривалість уроку, хв.	Кількість уроків на тиждень
1	35	3
2 – 4	40	3

Під час планування уроку слід визначати види навчальної діяльності учнів з використанням компетентнісного і діяльнісного підходів. Вимоги до уроку, які необхідно враховувати:

– урок повинен передбачати не тільки викладання матеріалу, змісту, але й завдання, які передбачають засвоєння, застосування навчальної інформації на практиці;

– певна частина знань і вмінь повинна бути отримана учнями у процесі самостійного пошуку;

– варіативність викладання: в одних випадках викладається готова інформація у формі пояснення, практичного показу і виконання вправ; в інших випадках матеріал вивчається через постановки викладачем проблеми та розкриття видів діяльності учнів для її рішення.

II. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОГО ПРЕДМЕТА 1 КЛАС

Очікувані результати навчання	Пропонований зміст навчального предмета	Види навчальної діяльності
Модуль 1		
Демонструє розуміння баяна на всіх рівнях: від його будови до принципів функціонування.	Історія виникнення баяна, особливості його будови.	Ознайомлення з історією виникнення баяна, його розвитком та можливостями, будовою. Перегляд зображення баяна з підписами основних частин. Демонстрація різних звуків баяна: високих та низьких, гучних та тихих.
Грає вправи з дотриманням правил, включаючи правильну посадку, утримання інструмента, керування міхом, координацію рухів рук.	Підготовчі вправи для розслаблення м'язів рук. Правила правильної посадки та розташування інструмента.	Виконання вправ для розслаблення м'язів рук та плечового поясу. Тренування правильної посадки та положення рук на інструменті.
Володіє базовими навичками гри, може відтворювати прості мелодії та ритмічні структури, застосовуючи на практиці знання. Розуміє зв'язок між нотним записом та його звучанням, знає графічні символи нот та їхні тривалості, а також основні складові музичної мови (такт, метр, ритм та лад тощо).	Ознайомлення з обома клавіатурами баяна: правильне розташування рук та базові навички техніки ведення міха. Розвиток початкових апікатурних принципів під час гри гама До мажор.	Гра на правій клавіатурі окремих звуків, зокрема з використанням міха. Вправи на координацію рухів пальців та міха. Гра простих мелодій на одній та декількох клавішах. Вивчення розташування на клавіатурі нот: «до», «ре», «мі». Гра гама До мажор вгору та вниз.
Розрізняє мажорні та мінорні лади та аналізує свої враження від музики. Розпізнає на слух основні засоби музичної виразності. Розпізнає та відтворює на інструменті прості ритмічні групи.	Розвиток відчуття ритму, звуковисотних уявлень та координації рухів правої руки.	Виконання вправ на розрізнення довгих та коротких звуків. Ритмічні вправи.
Модуль 2		
Грає правою рукою, точно відтворюючи музичні фрази,	Вдосконалення ігрових рухів, координації та	Гра музичних фраз, окремих звуків, слідкуючи

координуючи рухи рук з міхом, прагнучі до правильної та вільної постановки виконавського апарату.	синхронізації рук і міха.	за координацією та синхронізацією рук.
Використовує ліву руку для акомпанементу мелодії, створюючи гармонічну основу твору. Розуміє важливість лівої руки, координує її рухи з правою.	Розвиток навичок гри на лівій клавіатурі: готових акордів (басовий ключ) та/або використовуючи виборну клавіатуру (за наявності).	Вправи на знаходження «помічених» кнопок на лівій клавіатурі.
Читає ноти з листа, пов'язуючи звуки з їхнім графічним відображенням.	Читання нот з листа.	Етюди та вправи для читання з листа.
Відтворює динамічні відтінки <i>p</i> , <i>f</i> на інструменті.	Ознайомлення з динамічною шкалою відтінків гучності під час гри (<i>p</i> , <i>f</i>).	Гра окремих нот, музичних фраз з дотриманням позначених динамічних відтінків.
Здатний аналізувати та описувати свої враження від прослуханих музичних творів різних жанрів. Підбирає знайомі мелодії на слух.	Розвиток музичного слуху та пам'яті, вміння уважно слухати та контролювати своє виконання, запам'ятовувати мелодії та розрізняти нюанси звучання.	Гра та аналіз мелодій.
Знає правила концертного виступу. Бере участь у концертах (музичних заходах).	Ознайомлення з правилами концертного виступу. Участь у класних та шкільних концертах, а також в інших музичних заходах. Перший сценічний досвід.	Створення «концертного» середовища.
Модуль 3		
Демонструє розуміння принципів орієнтації на клавіатурах баяна. Впевнено знаходить потрібні клавіші на дотик як на правій, так і на лівій клавіатурі. Поєднує гру басів та акордів на лівій клавіатурі і синхронізує їх з мелодією на правій. Свідомо використовує аплікатурні принципи, розподіляючи увагу між обома клавіатурами та веденням міха.	Аплікатура. Тактильна орієнтація на обох клавіатурах баяна. Елементарні аплікатурні формули для правої та лівої рук. Основи аплікатурних принципів. Вдосконалення техніки ведення міха. Традиційні аплікатурні позиції для правої клавіатури.	Виконання вправ з використанням правильної аплікатури.
Розрізняє та відтворює на інструменті штрихи <i>non legato</i> та <i>staccato</i> .	Ознайомлення з виконанням штрихів <i>non legato</i> , <i>staccato</i> .	Виконання вправ на виконання <i>non legato</i> та <i>staccato</i> з використанням метроному для розвитку ритмічності та координації.

Має досвід ансамблевої гри, виконуючи твори разом з викладачем. Активно розвиває музичний слух, намагаючись відтворити почуті звуки на баяні.	Ансамблева гра з викладачем. Розвиток слухової уваги, координації та відчуття ансамблю.	Ансамблева гра з викладачем.
Модуль 4		
Знає графічне позначення штрихів <i>legato</i> , <i>non legato</i> , <i>staccato</i> та вміє їх відтворювати на інструменті під час виконання нескладних творів.	Ознайомлення з виконанням штриха <i>legato</i> . Подальше опрацювання виконання штрихів <i>non legato</i> та <i>staccato</i> . Їхні графічні позначення.	Використання простих мелодій та вправ, спеціально підібраних для опрацювання потрібних штрихів.
Має навички виконання хроматичної гами на інструменті правою рукою.	Хроматична гама, по півтонах. Знаки альтерації: слухове сприйняття під час гри на інструменті.	Робота з нотними текстами, де присутні знаки альтерації (їхні графічні позначення).
Відтворює гами (До-мажор, Фа-мажор Соль-мажор) на правій клавіатурі, використовуючи потрібну аплікатуру.	Гами До-мажор, Фа-мажор та Соль-мажор на правій клавіатурі.	Гра гам.
Відтворює твори напам'ять, втілюючи їхній настрій (веселий чи сумний) та ознаки жанрів «пісня», «марш», «танець».	Формування вміння розрізнати характерні ознаки пісенних, танцювальних та маршевих творів, вміння відчувати темпи (швидко, повільно) та відображати це під час гри для втілення відповідного характеру та образу твору. Вивчення творів напам'ять, підготовка до контрольного заходу.	Аналіз творів, що виконуються з метою розуміння їх характеру та образу. Гра творів напам'ять.

Програмні вимоги до учнів 1 класу: гами *C-dur*, *F-dur*, *G-dur*, одну октаву окремо кожною рукою, 5 – 6 етюдів, 7 – 9 творів.

Орієнтовний перелік творів для оцінювання:

1. Українська народна пісня «Ой, не ходи, Грицю».
2. В. Подгорний «Оленя, що заблукало».
3. А. Філіпенко «Сніжинки».
4. В. Власов. Етюд № 20.

2 КЛАС

Очікувані результати навчання	Пропонований зміст навчального предмета	Види навчальної діяльності
Модуль 5		
Розуміє поняття «пауза» та її різновиди, що допомагає краще розуміти ритмічні структури під час виконання вправ, творів.	Ознайомлення з поняттям «пауза».	Гра вправ та мелодій, в яких присутні «паузи».
Виконує хроматичну гаму та гами До-мажор, Соль-мажор правою рукою на дві октави, точно змінюючи міх під час виконання.	Навички гри хроматичної гами, гам До-мажор і Соль-мажор правою рукою на дві октави. Робота над звукоутворенням та звуковеденням.	Гра вправ та гам, які орієнтовані на відпрацювання хроматичних гам, гам До-мажор, Соль-мажор.
Читає з листа елементарні нотні тексти окремо правою та лівою рукою, вміючи розподілити увагу між нотним текстом, аплікатурою, веденням та зміною міху.	Ознайомлення з елементарними інструктивними п'єсами, акцентуючи увагу на фразуванні, що сприяє розвитку музикальності.	Етюди та вправи для читання з листа.
Розуміє різницю в характері запропонованих музичних творів, що дає змогу глибше відчувати музичний образ під час гри, інтерпретувати музичні твори і передавати емоції в їх виконанні.	Формування художньо-образного мислення.	Художньо-образний аналіз творів.
Модуль 6		
Розуміє принципи орієнтації на лівій та правій клавіатурах під час виконання елементарних гамоподібних та інших технічних зворотів.	Формування цілісного сприйняття обох клавіатур інструмента та вільного орієнтування в них. Продовження вдосконалення техніки гри на лівій клавіатурі інструмента (на розсуд викладача – на виборній клавіатурі).	Гра вправ, гам, творів, які направлені на вільне орієнтування на обох клавіатурах.
Здатен визначити динамічну шкалу твору та застосовує її під час гри, що дозволяє створити виразнішу інтерпретацію.	Розширення динамічної палітри (<i>mp</i> , <i>mf</i>) та її практичне застосування.	Вправи на використання динамічної палітри.
Відтворює під час гри опановані штрихи, що розвиває виконання.	Подальше формування практичних навичок гри штрихами <i>legato</i> , <i>non legato</i> , <i>staccato</i> та узгодження рухів під час гри обома руками.	Гра вправ та гам штрихами <i>legato</i> , <i>non legato</i> , <i>staccato</i> .

Має знання про розташування нот на нотному стані в межах двох октав і вмiє знаходити відповідні звуки на інструменті, що є важливим для комфортного читання твору та гри.	Робота над технічними та легкими інструктивними п'єсами.	Обговорення особливостей мелодії, ритму, форми твору. Розучування твору по фрагментах, звертаючи увагу на правильне виконання нот, ритму, динаміки.
Модуль 7		
Виконує гами, арпеджіо, акорди в тональностях До-мажор, Соль-мажор правою рукою.	Удосконалення виконання гам До-мажор, Соль-мажор. Ознайомлення з виконанням арпеджіо, акордів правою рукою.	Виконання вправ на координацію рухів пальців та міха. Гра гам До-мажор, Соль-мажор вгору та вниз. Виконання вправ на розрізнення довгих та коротких звуків.
Грає гаму Фа-мажор правою рукою.	Опанування виконання гами Фа-мажор на правій клавіатурі.	Гра вправ та гами Фа-мажор.
Виконує гаму До-мажор на готовій системі лівої клавіатури.	Аплікатурні особливості гри гами До-мажор лівою рукою.	Гра вправ та гами До-мажор лівою рукою.
Контролює на слух напрямок руху звука за висотою та динамікою під час виконання.	Формування звуковисотної пам'яті: визначення напрямку руху звуку за висотою та динамікою.	Вправи на визначення на напрямку руху звуку.
Застосовує вказану аплікатуру та відтворює штрихові позначення. Контролює ведення та зміну міху під час гри різними штрихами. Демонструє відповідний технічний рівень гри лівою рукою (готова або/та виборна система) на основі різноманітних вправ.	Подальше опанування аплікатурно-технічних принципів гри на правій та лівій клавіатурах. Робота над рівномірністю ведення міху.	Гра вправ на <i>legato</i> , <i>staccato</i> . Вправи для готової та/або виборної систем лівої клавіатури. Вправи для гри обома руками разом. Робота над веденням міху.
Вміє висловити думки щодо власного ставлення до виконуваних творів.	Формування вміння висловлювати власне ставлення до почутих музичних творів.	Опанування етюдів на різні види техніки. Опрацювання п'єс, пісень і танців з формуванням власного ставлення.
Модуль 8		
Розрізняє нові динамічні відтінки та темпові позначення.	Темпові та динамічні нюанси виконання в музичних творах (<i>andante</i> , <i>moderato</i> ;	Гра вправ та мелодій, в яких використовуються темпові та динамічні

Розуміє їх використання та втілює під час гри на інструменті.	<i>ritenuto, diminuendo, crescendo</i>).	нюанси.
Відтворює під час гри опановані штрихи обома руками на основі гам, вправ та репертуару.	Відпрацювання опанованих видів штрихів на основі технічного матеріалу.	Гра вправ та п'єс, удосконалюючи опановані штрихи.
Підбирає на слух прості народні пісні та читає нотний текст з листа.	Розширення репертуару.	Підбір на слух мелодій та читання з листа.
Виконує двома руками гаму До-мажор в одну-дві октави з дотриманням аплікатури, зміни міху та вивченими штрихами. Виконує двома руками арпеджіо (довге, коротке) та акорди (тонічний тризвук з оберненнями) однотипною аплікатурою з подвоєнням основного тону у басах, правильно групує звуки на один бас, дотримується точної аплікатури та зміни міху.	Особливості виконання арпеджіо та акордів мажорної гами лівою рукою: однотипна аплікатура, подвоєння основного тону у басах.	Гра вправ, орієнтованих на виконання арпеджіо та акордів мажорної гами лівою рукою.
Демонструє динамічний рух у фразі та визначення кульмінації в межах неї. Розуміє взаємозв'язок цезури (виконавського дихання) із фразуванням мелодії та зміною напрямку руху міху для плавного відтворення мелодичної лінії.	Музична фраза як складова частини мелодії. Фразування, кульмінація, цезура.	Мелодико-виконавський аналіз творів.
Розуміє значення засобів музичної виразності (темп, динаміка, штрихи, реєстри тощо) для відтворення характеру твору та художнього образу та вміє їх застосовувати під час виконання музичного матеріалу.	Засоби музичної виразності як інструмент для відтворення художнього образу.	Гра вправ та мелодій.
Підбирає на слух знайому мелодію (у межах фрази, речення).	Підбір обраної мелодії на слух.	Підбір на слух.

Програмні вимоги до учнів 2 класу: гами *C-dur, G-dur, F-dur* двома руками у прямому русі в дві октави, тризвуків короткі арпеджіо та тонічні

тризвуки з оберненням у вивчених тональностях окремо кожною рукою, 2 – 3 п'єси з елементами поліфонії, 4 – 5 різнохарактерних п'єс, 2 – 3 обробки народних пісень та танців, 4 – 5 етюдів на різні види техніки.

Орієнтовний перелік творів для оцінювання:

1. В. Власов «Вальс».
2. К. Мясков. Етюд № 36.
3. Я. Степовий «Колискова».
4. Л. Моцарт «Волинка».

3 КЛАС

Очікувані результати навчання	Пропонований зміст навчального предмета	Види навчальної діяльності
Модуль 9		
Координує рухи лівої та правої рук під час гри різними штрихами.	Координація лівої та правої рук під час гри різними штрихами.	Вправи на координацію рухів міха та пальців. Робота над етюдами, що фокусуються на розвитку опанованих штрихів.
Застосовує відповідну аплікатуру для виконання довгого арпеджіо в мажорі.	Принципи застосування аплікатури для гри довгого арпеджіо в мажорі правою рукою.	Вправи на швидку зміну аплікатури. Виконання гам та арпеджіо різними штрихами.
<p>Розуміє поняття музичної форми твору.</p> <p>Розуміє особливості виконання різних штрихів у творах великої форми та виконує їх.</p> <p>Вміє працювати над динамікою, фразировкою, артикуляцією.</p>	Ознайомлення з принципами побудови та структури твору великої форми, його виконання.	<p>Визначення форми, характеру, темпу, динаміки твору.</p> <p>Обговорення художнього образу твору та засобів його втілення.</p> <p>Аналіз та обговорення особливостей виконання різних штрихів у творах великої форми.</p> <p>Розучування технічно складних фрагментів.</p> <p>Робота над динамікою, фразировкою, артикуляцією. Виконання твору цілком або його окремих частин.</p> <p>Аналіз виконання, робота над помилками.</p> <p>Аналіз виконання творів великої форми відомими баяністами.</p>

		Обговорення інтерпретації твору, виконавської майстерності.
Модуль 10		
Володіє засобами контролю якості звуку. Здійснює постійний самоконтроль виконавського апарату.	Формування уявно-слухової моделі якісного звуку. Самоконтроль виконавського апарату.	Вправи на формування уявно-слухової моделі творів.
Розуміє принципи будови музичного твору.	Продовження роботи зі структурними компонентами музичного твору (мотив, фраза, речення тощо).	Виконання творів з акцентом на чіткість, ритмічність та динаміку.
Грає вправи, опановані гами штрихами- <i>legato, staccato</i> .	Вправи на <i>legato</i> : – гами <i>legato</i> в різних темпах та тональностях; – етюди, що фокусуються на <i>legato</i> . Гра гам <i>staccato</i> з акцентом на чіткість звуковидобування. Виконання вправ на <i>staccato</i> з різними ритмічними малюнками.	Виконання вправ на <i>staccato, legato</i> з різними ритмічними малюнками.
Виконує штрих <i>non legato</i> , з дотриманням плавного переходу між звуками.	Гра опанованих гам <i>non legato</i> , звертаючи увагу на плавність переходів між звуками.	Гра вправ та гам штрихом <i>non legato</i> .
Модуль 11		
Застосовує позиційну аплікатуру.	Позиційна аплікатура (для 3-х та/або 5-ти рядних баянів).	Гра вправ та гам.
Виконує тремоло міхом та прийом <i>glissando</i> , дотримуючись правильної постановки та посадки.	Відпрацювання прийому гри тремоло міхом та його різновидів. Опанування прийому гри <i>glissando</i> .	Вправи на освоєння техніки тремоло. Повільні рухи міха на одному звуці з поступовим прискоренням. Виконання тремоло на різних звуках та акордах. Зміна динаміки звуку під час виконання тремоло. Робота над етюдами, що спрямовані на розвиток техніки тремоло. Аналіз та обговорення особливостей виконання тремоло у творах. Повільне ковзання пальцем по клавіатурі з поступовим збільшенням швидкості. Виконання <i>glissando</i> в різних напрямках та діапазонах. Поєднання <i>glissando</i>

		з іншими прийомами гри (<i>legato, staccato</i>). Виконання етюдів та фрагментів творів з <i>glissando</i> .
Володіє грою гам, арпеджіо та акордів у тональностях До-мажор, Соль-мажор, Фа-мажор окремо правою та двома руками разом, контролюючи виконавський апарат під час гри.	Закріплення виконання різновидів арпеджіо та акордів у мажорних гамах обома руками. Відпрацювання незалежності та скоординованості рухів обох рук.	Гра вправ та гам.
Модуль 12		
Виконує мажорні одноголосні гами, арпеджіо і акорди в тональностях До-мажор, Соль-мажор, Фа-мажор обома руками різними штрихами.	Гра мажорних одноголосних гам, арпеджіо та акордів у тональностях До-мажор, Соль-мажор, Фа-мажор, ля-мінор, мі-мінор, ре мінор двома руками, штрихами <i>legato, staccato, non legato</i> на 2–3 октави.	Вправи на чітке та рівномірне звуковидобування в різних регістрах. З'єднання звуків плавно та без перерв. Контроль за рівномірністю звучання під час зміни міха.
Впевнено застосовує технічні, штрихові прийоми та динамічні градації у вправах, етюдах, творах.	Поняття контрастної динаміки.	Вправи на виконання <i>crescendo</i> та <i>diminuendo</i> на одному звуці та в межах фрази. Виконання гам та арпеджіо з різними динамічними відтінками. Виконання творів з урахуванням динамічних контрастів.

Програмні вимоги до учнів 3 класу: гами *C-dur, G-dur, F-dur, a-moll, e-moll, d-moll* в прямому русі, в дві-три октави, арпеджіо, акорди, 1 – 2 поліфонічні твори, 1 – 2 твори великої форми, 4 – 5 різнохарактерних п'єс, 2 – 3 обробки народних пісень і танців, 4 – 5 етюдів на різні види техніки.

Орієнтовний перелік творів для оцінювання:

1. Ю. Щуровський «Пісня».
2. Ф. Бланджіні «Арієта».
3. Л. ван Бетховен. Сонатина.
4. В. Подгорний. Етюд № 23.

4 КЛАС

Очікувані результати навчання	Пропонований зміст навчального предмета	Види навчальної діяльності
Модуль 13		
Знає та застосовує вивчені динамічні відтінки під час гри на інструменті.	Розширення динамічної та темпової палітри (<i>andante, moderato, allegro, ritenuto</i> ,	Гра вправ, що орієнтовані на виконання окремих темпів та динаміки.

	<i>accelerando; diminuendo, crescendo).</i>	
Грає гами, різновиди арпеджіо й акордів у тональностях До-мажор, Соль-ажор, Фа-мажор різними штрихами у різних темпових співвідношеннях, арпеджіо та акорди, подвійними нотами. Виконує гами, вправи та етюди, вслухаючись у власну гру, слідкуючи за веденням міху та якістю звуковидобування.	Гами До-мажор, Соль-мажор, Фа-мажор різними штрихами в різних темпових співвідношеннях, арпеджіо та акорди, подвійними нотами	Виконання гам та арпеджіо з подвійними нотами. Опрацювання рівномірності звуковидобування подвійних нот, використання правильної аплікатури. Робота над етюдами, що містять подвійні ноти. Аналіз та обговорення особливостей виконання подвійних нот у творах.
Знає поняття «поліфонія» та розуміє його значення. Виконує твори з елементами поліфонії на інструменті.	Ознайомлення з поняттям «поліфонія». Базові навички виконання її складових елементів.	Гра вправ та п'єс з використанням елементів поліфонії.
Використовує засоби музичної виразності під час виконання творів різного жанру та характеру.	Фразування та змістовні наголоси у творі.	Мелодико-інтонаційний аналіз творів.
Модуль 14		
Грає гаму ля мінор (гармонічний вид) правою рукою.	Ознайомлення з гамою ля-мінор (гармонічний вид) правою рукою.	Виконання гам ля мінор з акцентуванням уваги на праву руку.
Слідкує за веденням музичної фрази під час виконання музичного твору, та звертає увагу на створення інтонаційної виразності.	Робота над фразуванням та інтонаційною виразністю.	Аналіз художнього образу та способів його вираження.
Модуль 15		
Грає гаму ля-мінор опанованими штрихами	Гра гами ля-мінор (гармонічний вид) опанованими штрихами.	Гра вправ та гам.
Володіє практичними навичками застосування знань під час виконання творів поліфонічного характеру, з використанням народного мелосу, п'єс сучасних авторів та перекладень. Демонструє вміння відтворювати динамічні та артикуляційні нюанси та створювати завершені музичні фрази.	Робота над творами з елементами поліфонії, народного мелосу, сучасних авторів та перекладень. Формування музичних фраз.	Виконання творів з елементами поліфонії. Ознайомлення з народним мелосом у музичних творах Виконання п'єс сучасних авторів та перекладень. Опрацювання динамічних та артикуляційних нюансів.

Модуль 16		
Виконує мажорні гами, арпеджіо та акорди, вправи та етюди на різні види техніки.	Комплексне виконання гам (До-мажор, Соль-мажор, Фа-мажор) різними штрихами обома руками на 2–3 октави, різновиди арпеджіо та акордів.	Виконання гам та арпеджіо в різних тональностях та темпах, різними штрихами (<i>legato, staccato, non legato</i>), гра гам з динамічними відтінками (<i>crescendo, diminuendo</i>).
Виконує гаму ля-мінор, (гармонічного виду) правою рукою, дотримуючись артикуляції, правильної аплікатури, постановки виконавського апарату.	Подальше опанування гами ля-мінор (гармонічного виду) правою рукою опанованими штрихами, арпеджіо, акорди.	Вправи та етюди у відповідній тональності.
Виконує мелізми, розрізняє їхні позначення в тексті та володіє базовими навичками їх виконання.	Ознайомлення з мелізмами (форшлаг, мордент, трель).	Вправи та етюди із застосуванням мелізмів.
Виконує твори, які потребують більш розвинутого виконавського апарату. Виконує опановані прийоми гри (тремоло, <i>glissando</i> , репетиції, арпеджіато), у творах.	Подальший технічний розвиток виконавського апарату. Ознайомлення з прийомами гри (тремоло, <i>glissando</i> , репетиції, арпеджіато).	Робота над етюдами, що спрямовані на розвиток швидкості, точності, витривалості, координації. Аналіз та обговорення технічних труднощів в етюдах. Вправи на тремоло, <i>glissando</i> , репетиції, арпеджіато.

Програмні вимоги до учнів 4 класу:

– мажорні гами до трьох знаків у ключі в унісон і октави двома руками, терціями правою рукою, мінорні гами до двох знаків у ключі у прямому русі двома руками; короткі тризвучні арпеджіо у вивчених тональностях двома руками; короткі чотиризвучні і довгі арпеджіо у вивчених тональностях окремо кожною рукою;

– 1 – 2 поліфонічні твори, 1 – 2 твори великої форми, 3 – 4 різнохарактерні п'єси, 2 – 3 обробки народних пісень і танців, 4 – 5 етюдів на різні види техніки, 1 – 2 твори, вивчених самостійно.

Орієнтовний перелік творів для оцінювання:

1. Й.-С. Бах. Менует.
2. Т. Хаслінгер. Сонатина.
3. В. Косенко «Вранці в саду».
4. К. Черні. Етюд.

III. ФОРМИ І ВИДИ ПОТОЧНОГО ТА ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ

Для моніторингу ефективності методів навчання та рівня навчальних досягнень учнів застосовуються форми поточного та підсумкового контролю. Контроль і оцінювання навчальних досягнень учнів базуються на постійному спостереженні за їхнім індивідуальним розвитком у процесі навчання. Головна мета контролю – знайти ефективні способи досягнення кожним учнем необхідних результатів навчання.

Модельною програмою передбачене застосування практик **формування оцінювання**, метою якого відстеження особистісного розвитку учнів й ходу опанування ними навчального досвіду як основи компетентності та побудову індивідуальної освітньої траєкторії особистості, з одночасним використанням їх результатів для поточного і підсумкового оцінювання з формувальною метою – тобто для надання й отримання зворотного зв'язку, щодо успіху та рівня складності завдань, визначення подальших освітніх цілей і коригування навчання з орієнтацією на виявлені потреби учнів/учениць, формування загальної культури оцінювання.

Під час **поточного контролю** оцінюється прогрес учня, що дозволяє викладачеві адаптувати освітній процес. Він сприяє відстеженню індивідуального розвитку, опануванню компетентностей модельної навчальної програми та формуванню індивідуального напряму навчання. Викладач самостійно проводить поточний контроль, аналізуючи опанування учнем навчального матеріалу та за потреби корегуючи педагогічні підходи. До форм поточного контролю входять публічні виступи (участь в концертах, фестивалях).

Поточний контроль здійснюється:

- під час навчальних занять (поурочний контроль);
- за підсумками кожного семестру (контрольний захід, технічні заліки, академічні концерти). Конкретні форми поточного контролю визначаються викладачем відповідно до робочої програми.

Підсумковий контроль здійснюється наприкінці кожного навчального року у формі іспиту. Учень складаючи іспит з фаху, виконує певний обсяг творів напам'ять. Підсумковий контроль проводиться з урахуванням прогресу учня протягом року, перевіркою набутих компетентностей. Підсумковий контроль оцінює всі аспекти навчання, включаючи виконавську техніку, передачу художнього образу, музичну виразність та майстерність виконання відповідно до вікових та індивідуальних можливостей учня.

Основними видами оцінювання результатів навчання учнів, що проводяться закладом, є **поточне та підсумкове** (семестрове та річне).

Семестрове та підсумкове (річне) оцінювання результатів навчання здійснюється за 12-бальною системою (шкалою), а його результати позначають цифрами від 1 до 12. Оцінювання виступу у балах на контрольних заходах відбувається починаючи з 1 року навчання.

Під час обговорення виступів учнів необхідно звертати увагу на наступне:

- рівність інтонації;
- якість звуку;
- темпові та метроритмічні неточності;
- наявність текстових помилок;
- емоційність виконання твору;
- технічний рівень виконання;
- музикальність та образність виконання.

Під час оцінювання виступу учня на підсумковому контрольному заході (іспиті) необхідно додатково враховувати такі змістові аспекти:

- формування та розвиток ігрового апарату;
- робота над якісним звуковидобуванням;
- емоційно-образне виконання творів;
- розвиток навички читання з листа;
- розвиток вміння підбирати на слух;
- формування самостійності під час виконання домашніх завдань.

IV. ОСНОВНІ ОЧІКУВАНІ РЕЗУЛЬТАТИ НА ЗАВЕРШЕННЯ ВИВЧЕННЯ НАВЧАЛЬНОГО ПРЕДМЕТА

Учень демонструє такі навчальні результати:

- оволодіння загальними навичками гри на баяні: правильна посадка за інструментом, аплікатура, координація рухів правої та лівої руки, правильна аплікатура;
- наявність слухового контролю;
- метроритмічні та темпові характеристики твору;
- цілісне виконання музичних творів (відсутність текстових помилок);
- технічний рівень виконання.
- жанрові та штрихові ознаки твору;
- емоційно-образне виконання твору;
- точність виконання авторського тексту.

ДОДАТОК

ОРІЄНТОВНИЙ ПЕРЕЛІК ТВОРІВ ДО МОДЕЛЬНОЇ НАВЧАЛЬНОЇ ПРОГРАМИ «МУЗИЧНИЙ ІНСТРУМЕНТ: БАЯН (ФАХОВИЙ)» 1–4 КЛАСИ ДЛЯ МУЗИЧНИХ ЛІЦЕЇВ

1 КЛАС

Бейер Ф. «П'єса-етюд»
Бетховен Л. ван «Екосез»
Бетховен Л. ван «Німецький танець»
Власов В. «Веселий настрій»
Власов В. «Маленька прелюдія»
Вольфарт Г. «Етюд №1» ля мінор ор.45
Гурліт К. «Листок з альбому»
Марценюк А. Обробка української народної пісні «Ой під вишнею, під черешнею»
Мирончук Б. Обробка української народної пісні «Ой джигуне, джигуне»
Мясков К. «Веселий танець»
Мясков К. «Полька»
Мясков К. «Два півники»
Назаренко В. Обробка української народної пісні «Дибидиби»
Назаренко В. Обробка української народної пісні «Щедрик»
Онуфрієнко А. Обробка української народної пісні «Я козачка твоя»
Петерсен Р. «Маленький пожежник»
Петерсен Р. «Стара волинка»
Пухольський І. Обробка української народної пісні «Женчикок-бренчикок»
Різолі М. Обробка української народної пісні «Ой лопнув обруч»
Самофалов В. обробка української народної пісні «Їхав козак за Дунай»
Серотюк П. обробка української народної пісні «Ой на горі жита много»
Циполі Д. «Менует» ре мінор

2 КЛАС

Анжеліс Ф. «Дитяча картинка»
Анжеліс Ф. «Розмова»
Анжеліс Ф. «Маленька сюїта для дітей»
Барток Б. «П'єса» (з циклу «Мікрокосмос», II зошит)
Барток Б. «Селянський танець»
Бах Й. С. «Марш» Ре мажор
Бах Й. С. «Мюзет» Ре мажор
Беркович І. «Розповідь»
Беркович І. «Танець ляльки»
Беркович І. «Сонатина» До мажор
Бетховен Л. ван «Німецький танець» Ля мажор
Бетховен Л. ван «Сурок»
Власов В. «Крокуємо разом»

Власов В. «Мрії»
Гайдн Й. «Німецький танець»
Гайдн Й. «Циганський танець»
Естон Т. «Етюд у стилі джаз-вальсу»
Естон Т. «Етюд-п'єса»
Мюллер А. «Етюд-п'єса»
Назаренко В. «Маленьке рондо»
Назаренко В. «Танець пінгвінів»
Пухольський І. «Марш солдатиків»
Пухольський І. «Полька»
Ревуцький Л. «Маленька балада»
Різоль М. «Козачок»
Серотюк П. «Маленька сюїта»
Сільванський М. «Веселий поїзд»
Сільванський М. «Старий танець»
Сільванський М. «Зустріч»
Шуберт Ф. Екосез
Щуровський Ю. «Елегія»
Щуровський Ю. «Скерцо»
Щуровський Ю. «Маленька казка»

3 КЛАС

Агостіні Д. «Сюїта-танець»
Агостіні Д. «Блискуча полька»
Анжеліс Ф. «Маленька сюїта для дітей»
Анжеліс Ф. «Розмова»
Анжеліс Ф. «Дитяча картинка»
Беркович І. Канон мі мінор
Беркович І. «Маленька поліфонічна п'єса» (на тему укр. нар. пісні)
Білаш О. «Прелюдія» ля мінор
Боккеріні Л. Менует
Гольм Л. «Ритмічне рондо»
Гольм Л. «Ритмічна п'єса»
Дельбек О. «Маленький віртуоз»
Діабеллі А. «Багатель» До мажор
Дремлюга М. «Балада» ре мінор
Естон Т. «Етюд у стилі вальсу»
Кюлер Л. «Етюд № 4» Соль мажор
Пахельбель Й. «Сарабанда» Ля мажор
Пахельбель Й. «Фугето» До мажор
Перселл Г. «Арія» ре мінор
Перселл Г. «Ригодон» До мажор
Подвала В. «Дві подружки»
Різоль М. Варіації на тему української народної пісні «Дощик»
Степаненко М. «Інвенція» (з «Дитячого альбому»)
Телеман Г. «Фантазія» До мажор TWV 33

Фільц Б. «Поліфонічна мозаїка»
Фросіні П. «Оливкові дерева»
Фросіні П. «Маленька лялька»
Шуберт Ф. «Екосез»

4 КЛАС

Барток Б. «Словацький танець»
Власов В. Варіації на тему «Ой дівчино, шумить гай»
Власов В. «Мрії»
Гайденко А. Варіації на народну тему
Гайдн Й. Соната До мажор (I частина)
Гіє Ю. «Експромт»
Гольм Л. «Полька-піцикато»
Гріг Е. «Кобольд»
Гріг Е. «Танець ельфів»
Дремлюга М. «Балада»
Дремлюга М. «Ліричний ескіз»
Клементі М. Соната ор. 36 № 6 (I частина)
Ларсен Е. «Фантазія на північні теми»
Подвала В. Варіації на тему української народної пісні «Гандзя»
Ревуцький Л. «Гумореска»
Різол М. «Етюд» на подвійні ноти
Себер М. «Танець вогню»
Себер М. «Маленьке віртуозо»
Серотюк П. «Сонатина-партита»
Черні К. Етюд ор. 299 № 1 («Школа біглості»)
Шамо І. «Гопак»
Шамо І. «Зачарована Десна»
Шамо І. «Скерцо»
Шевченко С. «Світанок у горах»
Шевченко С. «Український танець»
Щуровський Ю. «Сонатина» ля мінор